

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

SERIES 3: 42 - THE DEVELOPMENT OF HALACHA

PART 2: THE SEALING OF THE TALMUD

OU ISRAEL/BEIT KNESSET HANASI - WINTER 2025/6

A] WHERE WERE THE JEWS 500-800?

- (a) **Bavel** rising persecution under the Persians; conquered by Arabs in 637.
- (b) **Eretz Yisrael** crushing persecution under the Byzantine Christians; conquered by Arabs in 644.
- (c) **Everywhere else**
 - (i) **Spain** - 412-589 - Visigoth Arian; 589-711 - Roman Catholic; Jews persecuted severely and expelled (613); conquered by Arabs in 711.
 - (ii) **France & Germany** - Goths and Franks became Roman Catholic; Jews expelled 629.
 - (iii) **Italy** - officially Byzantine but weakly ruled. Jews better off.

B] HISTORICAL CONTEXT 500-800?

- 476 The fall of Rome and the Western Roman Empire. Beginning of the 'Dark Ages'. The Western Empire is overrun by barbarians
- 500 CE Beginning of the period of the **Savoraim**
- 500-600 Times of severe persecution in Eretz Yisrael under the Byzantines and rising persecution under the Parthians in Bavel
- 525-565 Roman Emperor Justinian
- 589 Beginning of the period of the **Geonim**
- 589 Visigoths in Spain become Roman Catholic and ban the open practice of Judaism
- 613 Jews expelled from Spain
- 614 The Persians conquer and occupy Eretz Yisrael
- 622 **Establishment of Islam**
- 629 The Byzantines reconquer Eretz Yisrael
- 629 Jews expelled from France and Germany
- 632 Death of Mohammed. Islam established in all Arabia
- 637 The Arabs conquered Persia (Bavel)
- 644 The Arabs conquer Eretz Yisrael
- 638-670 Bustenai is the Reish Galuta
- 711 The Arabs conquer Spain
- 732 Charles Martel, King of the Franks, defeats Moslems at Battle of Tours and prevents spread of Islam through Europe
- c750 **Rav Achai Gaon** leaves Bavel for Eretz Yisrael - spreads Talmud around the world
- 750 Omayyad Moslem Dynasty ends and Abbasid Dynasty begins
- 760 The split of Anan from Judaism and the founding of the Karaite religion

C] THE SEALING OF THE TALMUD

1. רבי ורבי נתן סוף משנה, רבashi ורבינא סוף הוראה.

בבא מציעא פג.

Rebbi and Rabbi Natan (c.200 CE) were the generation to bring about the 'end of the period of Mishna'. Rav Ashi and Ravina (c.450 CE) brought about the 'end of hora'ah'.

2. תראי שחויבו התלמוד הם רבashi ורבינא וסיעותם ובימיהם **נחתם התלמוד**.

מבוא התלמוד לר' שמואל הנגיד

Shmuel Hanagid (Spain 11C) understands this to be a 'sealing' of the Talmud

To download more source sheets and audio shiurim visit www.rabbimanning.com

סוף המשנה - סוף תנ"ש. עד ימיין הופיעו חישות דדריו עצית כמדריך, וכיו תלמידים גולשים שמועצה שמועצת לזכה ולום כיו מסכתות סדרות וסדר וקדן על כסדר. וכט כלנו כהמומי צדורות שלפניהם וסדרו חת כמסכתות, ולחדריהם חת יויספו להלן מען.

סוף הוראה - סוף כל חמוץין. עד ימיין נם כיח מכירה על כסדר הלל כבביה מהלך נטהלה צנעהם המנכח עצית כמדריך, או מהלך על מעטה כמחלווע צדין ממון לו ליסוך וכיתר - כל לחוד ולחוד חומל טעמו. וlatent ותינוך סיורו שמועות חמוץין או מהלך על סדר במסכתות כל לחוד ולחוד נאל כמאנח כלהווק וכטנוויכ לא. וכקצתו קומיות טיט לאכזב ופירושים כלהווקים שלפניהם וקדנו על סדר במסכתות כל לחוד ולחוד נאל כמאנח כלהווק וכטנוויכ לא. וכקצתו קומיות טיט לאכזב ופירושים כלהווקים לתרך כס וכלהמוולחים שעמכם וקדנו בכל גמורה, כגון: 'חיתיך', 'מייחיך', 'ורמינויך', 'ליעניך' נא', וכתרוויל שעליכן מכה שטירנו להוון שלפניכן. ולוותן מהלמיון לפניכם כקומיות וכתיוילין שעליכם נם קבעות גמורה על סדר במסכתות וכמאנח כסידור רדי, וצלו רכ' לחוי ותינוך וקדנו.

רשות רברא מציג א-פ

Rashi explains that Ray Ashi **edited and organized** the material of the Amoraim.

וילו ללו לפסיק גגמיה בלבב כמotto לו סמכין להפסק דמתניתין, הצל בלבכות לפסוקות זלזרי בהלמודרין ולחי סמכין. דכין שפסוקס וכתזוס רצ חי ורצעיל סוף כויהך ולחי עלייך סמכין דכה קיימל לו זצצט מליינע (פ) ירצ חי ורצעיל סוף כויהך כל לו דוד בעליך נחציך דצל מיטחן למיל ולחי במו עבפסו להלכויניס כד גאנצק ...

בשורות בראש בטורא בל:

The Rashbam sees 'hora'ah' as specific psak halacha - we no longer have the ability to make new **chidush** which overrules it.

.... וזה כתלמוד שلنנו בכלכלה מעתה כוות שלה נכתב ולהר עיון ודקוק כמה דורות ולהלך כמה מקדורי וכחיוו חמיו לנו צו בכלכלה מעתה כוות שכללי נפשות צו מעתה כחצקוו.

ר' ג' מינוואו ושה

The Ri Migash stresses the editing and careful crafting of the Talmud as a work of practical halacha.

כאשר מתו כל החכמים ע"ה שהאחרונים מהם רביינה ורב אשוי וכבר נשלם התלמוד, הרי כל מי שעמד אחריו אין מטרתו אלא ברות דבריהות שתרבו בלבד עליו או להוציאו וממוןיו או לורו

The Rambam explains that the role of ALL those coming after is to understand the Talmud and not to add to, subtract from or argue with it.

מכו י"ח לדם נחלח לדין ולגנוי דווקא מכח רלוות מוכחות שלין כדין כמו שכווצר צפומקס יכול לחלק עליו מלחך שהינו נזכר בזוהר (ש"ג ז"ה גב"ד) גווניג הוב"ג – בזיל רומי, מש בעזים לבריות נון לגורשו ר"ג לפליטה ר"ג ז"ה הפטולין, בזיניג ובז גאנז חסן בוגאל

The Rema and the Vilna Gaon rule that any rabbi after the Talmud has the right in principle to argue with any other (even those from earlier periods) but not to argue with the conclusions of the Gemara.

בלא איז הילבה בתלמידים מஹים הרבה ונואז מהר כל הילב היא עד איזי ורבא. אREL מארבי ורבא ואיליד הילבה ברבראי

ג'ם ואל ושלמה בר בא המא פרה ב'

There is in fact in many situations a halachic preference to follow the LATER authority.

בבית דין הגדול שדרשו וכו'. גם כן רצינו ממשי דהעכון תנוי צהרתי דפליגי החקמיהו וכן הומורתי צהרתי פליגי החקמיהו ומשם תחומר לסן חמיili עם פליגי הומורתי להנחיי דהה כל דוכתול מוקשין להמודה מומנטיתין הו מカリיתה וכפי דברי רצינו כראותינו נזונת לסת נחלוק על דברי כתנחותם. ואפכ"ר לומר שמיות חטימה במסנן קיימו וכפניהם שדוחות כההרויס נועם יתפרק על כראותינו. וכן אנון גס סקקמימק בגם עמיזס גנטקמיך גלן גינזע כזומע נסועס נסועס גלטס אליא.

כטפ' משווה בלבנות מחמירות פרבב ב-הלהקה א'

This seems to contradict the inability of Amoraim to argue on Tannaim and our inability to argue on the Talmud. In fact, the authority of the Mishna and Talmud lies in the mass acceptance by the Jewish community (an echo of the authority of the Sanhedrin which rests on the support of the nation as a whole).

D] WHY WAS THE TALMUD SEALED?

D1] RABBINIC AUTHORITY

ח כי יפלא מפק' דבר למושפט ביו-ק' לסת' ביו-ק' לנט' דברי ריבת בשעריך וקמת ועליית אל-המקומות אשר יבחר ה' אל-היה ב': ט ובראנו אל-הכנים הלוים ואל-השפט אשר יהה בימים ההם ודרשׁוּ והגידו לך את דבר המשפט: **יעשַׁת עַל־פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר־יָגִידוּ לְךָ מִן־הַמִּקְומָם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשִׁמְרָתָה לְעֹשָׂת כָּל אֲשֶׁר יָרוֹךְ יָאֵל־פִּי הַתּוֹלָה אֲשֶׁר יָרוֹךְ וְעַל־הַמִּשְׁפְּט אֲשֶׁר־יָאִמְרוּ לְךָ תַּعֲשֵׂה לֹא תִּסְוַר מִן־הַדָּבָר אֲשֶׁר־יָגִידוּ לְךָ יָמִין וְשָׁמָל: יְבָרֵךְ שְׁמַע אֶל־הַכְּהֻן הַעֲמָד לְשָׁרֶת שֶׁמֶן־אֶתְהָ אַלְקִיךְ אָז אֶל־הַשְּׁפֵט וּמִתְהָאֵשׁ הַהוּא וּבְעַרְתָּת הַרְעָ מִשְׁרָאֵל: יְגַדְּלֵנִים וְיִרְאֵו וְלֹא יִזְדוֹעֵד:**

דברים י:ח-יג

The Torah here vests authority in the Rabbis to rule in halacha and instructs us to follow the words of the Rabbis. There is a significant debate between the mefarshim (see Rambam and Ramban in Shoresh Sheni) as to which areas of Rabbinic involvement in the halachic process fell within the issur of Lo Tasur - eg interpretation/hermenauetics or legislation.

D2] DECLINE OF THE GENERATIONS - RAV SHERIRA GAON

11. Because Rabbi saw such diversity in the teachings of our Sages, even though they all shared the same underlying principles, he feared that these teachings would not endure and proliferate, and loss would ensue. He saw that the heart was diminishing, the wellsprings of wisdom were being blocked up and the Torah was disappearing -
מעט לבא וקא מסתומים מעין החכמה ומסתלקא תורה
As R. Yochanan says in Eruvin (53a) "The hearts of the early ones are like the entrance to the Ulam but the hearts of the later ones are like the entrance to the Heichal. Who are the earlier ones? R Akiva. Who are the later ones? R. Elazar ben Shammua".

Iggeret Rav Sherira Gaon Ch 2¹

12. However when the Mishna was concluded, and Rabbi died, the capacity for learning lessened and they had to collate their various Talmuds to recite it in a uniform version... They also included in their Talmud some things which had been unnecessary for the earlier sages Those earlier sages whose capacity for learning was great had not needed to have these concepts explained. But after the earlier sages, wisdom decreased, as we learn at the end of Sota - "... Since R. Akiva died the ... wellsprings of Torah have been blocked". This same situation existed also in the days of Rabbi.

²Iggeret Rav Sherira Gaon Ch 6

13. Along came the next generation and the heart became diminished. Certain matters had been clear to the earlier sages Now in this generation these matters became subject to doubt and they had to establish them in the Gemara with an exact wording In each succeeding generation the heart became diminished, as R. Yochanan said in Eruvin (53a) "And our generation is like the eye of a fine needle". Abbaye said "And we are like a peg in the wall with regard to Gemara". Rava said "We are like a finger in wax as regards logic." R. Ashi said: "We are like a finger in a pit as regards forgetfulness".

Iggeret Rav Sherira Gaon Ch 7³

Rav Sherira Gaon (Bavel 10C) subscribes to the principle of 'yeridat hadorot'. Each generation was forced to submit to the greater abilities of the previous. The question on this is why, after the Talmud, we appear not have this limitation, at least to the same degree.

D3] NATURALISTIC CAUSES - SOCIAL AND POLITICAL REALITIES - RAMBAM

רבייא ורב אשי הם סוף חכמי הגמרא. ורב אשי הוא שחיבר הגמרא הבעלית בארץ שנער אחר שחיבר ר' יוחנן הגמרא ירושלמית בכמו מאות שנה. וענין שני הגמורות הוא פירוש דברי המשניות וביאור עמקותיה ודברים שנתחדשו בכל בית דין ובית דין מימותם רביינו הקדוש ועד חיבור הגמרא. ממשני הגמורות ומונת התוספות ומספרא ומספרי מוכלים יתבאר האסור והמותר הטמא והטהור החיוב והפטור הפסול והקשר כמו שהעתיקו איש מפי איש משה רביינו מסיני:

1. English translation of R. Nossen Dovid Rabinowich p16.

2. ibid p 58.

3. ibid p 73.

נמצא ריביא ורבashi וחבריהם. סוף גודלי חכמי ישראל המעתיקים תורה שבעל פה. ושגורו גזירות והתקינו התקנות והנחיות מנהגות ופיטה גזירות ותקנות מנהגות בכל ישראל בכל מקומות מושבותם. ואחר בית דין של רבashi שchar בר הגמרא וגמרו בימי בנו נתפזרו ישראל בכל הארץות פיזור יתר והגיעו לקצוות ואיים הרחוקים ורבותה קטטה בעולם ונשתבשו הדריכים בגייסות ונטמעת תלמוד תורה. ולא נכנסו ישראל ללימוד בישיבותיהם אלףים ורבותה כמו שהוא מקודם אלא מותקצחים יחידים השרידים אשר ה' קורא בכל עיר ועיר ובכל מדינה ומדינה ועובדין בתורה ומבנים בחיבור החכמים כולם וידועים מהם דרך המשפט היאך הוא.

וכל בית דין שעמד אחר הגמרא בכל מדינה ומדינה וגזר או התקין או הניג לבני מדינתו או לבני מדינות רבות לא פשוטו מעשיו בכל ישראל מפני רחוק מושבותיהם ושבוש הדריכים. והיוות בית דין של אותה המדינה יחידים ובית דין הגדל של שביעים ואחד בטל מכמה שנים קודם חיבור הגמרא. לפיכך אין כופין אנשי מדינה זו לנוהג כמנהג מדינה אחרת. ואין אמרים לבית דין זה לגוזר גזירה שגורה בית דין אחר במדינה. וכן אם למד אחד מהגאנאים שדרך המשפט כך הוא ונتابאר לבית דין אחר שעמד אחריו שאין זה דרך המשפט הכתוב בגמרה, אין שומעין לראשו אלא למי שהדעת נוטה לדבריו בין ראשון לבין אחרון

ודברים הללו בדיינים גזירות ותקנות מנהגות שנתחדרו אחר חיבור הגמרא. אבל כל הדברים שבגמרה הבבלי חיבור כל ישראל לרכת בהם וכופין כל עיר ועיר וכל מדינה ונוהג בכל המנהגות שנהגו חכמי הגמרא ולגוזר גזירותם ולרכת בתקנות **הואיל וכל אותם הדברים שבגמרה הסכימו עליהם כל ישראל**. ואוותם החכמים שהתקינו או שגזרו או שהניגו או שדנו דין ולמדו שהמשפט כך הוא, הם כל חכמי ישראל או רובם והם ששמעו הקבלה עיקרי התורה כולה דור אחר דור עד משה רבינו עליו השלום.

הקדמה ליד החזקה לרמב"ם

The Rambam here, in his introduction to the Mishne Torah, sets out his philosophy of why we uphold the sealing of the Talmud. The Talmud was completed by Rav Ashi and Ravina who had the clarity of a Mesorah going back to Sinai and this work was accepted by the Jewish people. After their time, the Jews were oppressed and scattered around the world and never again were able to come together to reopen the issues decided upon in the Talmud. As such, all rulings and decrees of Rabbis following the Talmud can only bind their communities and not the entire Jewish people.

15. מרים ומר בר רבashi וחבריהם הם סיימו את התלמוד בבבלי ונחתם בשנת 4465 ליצירה ונתפשט בכל ישראל. **וקבלו אותו עליון ולמדו אותו ברבים חכמי כל דור ודור והסכימו עליו כל ישראל**⁴. ועליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע. ובימי רב בר רב יוסף שהיה ראש ישיבה מרבען סבוראי נחתם התלמוד.

ספר קבלה לראבין

Sefer Kaballa of Ravad I (Spain 12 C) understands that there was an acceptance of the Talmud across all of the Jewish nation. He does not specify whether this acceptance came about through either the decline in stature (Rav Sherira Gaon) or social realities (Rambam).

D4] THE END OF THE "2000 YEARS OF TORAH"

16. It is of interest to note that the compilation of the Mishna, which represented a major turning point in the process of Torah transmission, took place... in 3948. This was also precisely 2000 years after the birth of Avraham in 1948. 52 years after this date was the end of the 4th Millennium, which the Sages refer to as the culmination of the "two millennia of Torah", which began when Avraham Avinu began to disseminate Torah at the age of 52, in the year 2000.

R. Zecharia Fendel Legacy of Sinai p176 n(98)

17. Actually, the Two Millennia of Torah came to a close shortly before the death of Rabbi's greatest talmid, Rav, in 4007. While Rav was one of the earliest Amoraim, he was the last gadol who also held Tannaitic status. Thus, it may be said that the Two Millennia of Torah came to a close at the end of the Tannaitic Era.

R. Zecharia Fendel Legacy of Sinai p28 n(68)

18. "172 years after the [destruction of] the Second Temple the Two Millennia of Torah were completed and came to an end, and the angel of Torah departed. The wellsprings of wisdom diminished. This is what we say: "R. Yochanan said: the heart of the early ones is like...."

Medieval Jewish Chronicles vol I p173⁵

ס' האשכול הוצ' רצב"א ח"ג עמ' 94 שרוב חכמי אי היו בבבל בשעת חתימת התלמוד. אציקלופדיה תלמודית העורות כרך ט, הלכה טור רכ

5. pub. 1887 Adolph Neubauer, Oxford University.

E] WHEN WAS THE TALMUD FINALLY SEALED - THE SAVORAIM

ובתר הכה ע"ג דודאי הוראה לא הות, הוו סבוראי דמפרשי פירושי **דמקרבי להוראה** ואカリ אנהו רבן סבוראי. וכל מאי דהו תלי וקאי פרשוה. 19. איגרת רב שירא גאון: רבן סבוראי

Rav Sherira Gaon wrote a long essay outlining the transmission on Torah to his day. In this, he describes the period immediately after Rav Ashi as the period of the Rabbanan Savorai. This period was 'post-hora'a' - one of clarification.

20. Rav Ashi was the one who constructed the canonical text of give-and-take which would serve as the basis of the Talmudic text for all future generations. As we shall see later this construction was continued after Rav Ashi in the generations which followed him. What we can say, however, is that Rav Ashi established a new type of canon – one of legal discussion and dialogue which is characterized by a dialectical give-and-take. The transmission of the oral tradition thereby took upon a new form as a result of Rav Ashi's efforts. This is because after the redaction of the Gemara all interpretations and legal rulings based themselves on the dialectical Talmudic text and not on statements of the Amoraic sages.

According to Rashi, then, the meaning of "Rav Ashi and Ravina are the end of hora'ah" is that Rav Ashi concluded the formal transmission of terse statements and comments of the Amoraic sages before him and begins the transmission of canonical dialogue and discussion. This opinion of Rashi and Rashbam that the canonical give-and-take of our Talmud only commences with Rav Ashi and Ravina appears to be universally assumed by both earlier and later medieval authorities and commentators.

[Rav Sherira Gaon] asserts that beginning in the period after Ravina and Rav Ashi the sages devoted themselves to interpretations and reasoning. The phrase that is used "close to hora'ah" refers to the fact that the dialectical methodology of the Savoraic sages did not produce the same definitive halachic conclusions (halachot pesukot) of previous generations. Nonetheless it generated a dialogue which would serve as the basis upon which future generations would formulate halachic conclusions. This does not mean necessarily that the sages after Ravina and Rav Ashi are not quoted rendering terse halachic opinions. What Rav Sherira Gaon appears to be saying is that Rav Ashi concluded the period which produced a tradition of definitively worded legal decisions and interpretations while the Savoraic sages produced a tradition of reasoning which seems to imply that their decisions were expressed more as discussion and dialogue.

.... the actual text of the Gemara does not necessarily reflect a historical dialogue but can often be viewed as a legal one constructed by the later Amoraim beginning with Rav Ashi. The statements of Amoraim of previous generations which were either terse halachic decisions or briefly stated interpretations or qualifications of other statements be it a Mishna, baraita or some other Amoraic statement were later embedded and incorporated within an intricate legal dialectic which was constructed by later generations. This methodology was begun by Rav Ashi and, as we shall see, was continued after his lifetime up and until the final concluding redaction of the Gemara

21. To conclude, we see that the position of many medieval authorities was that although Rav Ashi redacted the Talmud in order to incorporate the statements of Amoraim within a constructed give and take, this methodology was also continued after him by redactors who came after him. As a consequence, the final redaction of the Gemara incorporated not only the statements of specific Amoraim but also the "canonical dialectics" which appear as anonymous give-and-takes. These replaced the 'halachot pesukot', the terse rulings and interpretations of Amoraim of previous generations, as a consequence of Rav Ashi's work, and began the era of redaction which extended from the time of Rav Ashi through the period of the Savoraim, until its completion which according to Rav Sherira Gaon took place during the lifetime of Rav Yossi.

Rav Meir Treibitz, The Redaction of the Talmud⁶

Rav Meir Treibitz understands the position of many Rishonim to be that this post-hora'a period saw the development and formulation of the discussion, dialogue and dialectic in the Talmud, as opposed to the 'rulings - hora'a' of the Talmudic period which were brought to and end in the time of Rav Ashi.

22. ובתריה מלך רב יוסי וביוםיה סוף הוראה ואסתיטים תלמודא.

איגרת רב שירא גאון: רבן סבוראי

The entire Talmud roughly in the form that we know it today was finally completed by the Savoraim (in the time of R. Yosei (around 515 CE).

6. The full essay can be found at http://www.hashkafacircle.com/journal/R3_RMT_Talmud.pdf

To download more source sheets and audio shiurim visit www.rabbimanning.com

F] THE RISHONIM**Spain/N. Africa****1000 - 1100**

R. Nissim
 R. Chananel
 R. Shmuel Hanagid
 R. Bachya (Chovat Halevavot)
 RIF

France/Germany

R. Gershom Meir Hagola
 R. Yaakov ben Yakar
 RASHI

Provence

R. Moshe Hadarshan

1100 - 1200

R. Yehuda Halevi
 Ri Migash
 Ibn Ezra
 RAMBAM

Rashbam
 RABBEINU TAM
 Ri
 Yereim
 R. Yehuda Hachasid
 Rash

Ba'al Hamaor
 RAVAD

1200 - 1300

R. Yonah Gerondi
 RAMBAN
 Rashba
 Ritva

Or Zarua
 Maharam Merottenburg
 Smag

Radak
 Chizkuni
 Meiri
 Shibolei Haleket

1300 - 1400

R. Bachya
 Maggid Mishne
 Abudarham
 Ran
 Nimukei Yosef

ROSH
 TUR
 Maharil

Ralbag

1400 - 1500

Ikkarim

Terumat Hadeshen

Maharik